

5. Озель, Д. М. Інноваційні методи фінансування експортно-імпортних операцій за допомогою документарних акредитивів [Текст] / Д. М. Озель // Теорії мікро-макроекономіки : збірник наукових праць. – К. : АМУ, 2009. – Випуск 32. – С. 151–159.
6. Панченко, Є. Г. Міжнародний менеджмент [Текст] / Є. Г. Панченко. – К. : КНЕУ, 2007. – 468 с.
7. Пивоваров, С. Э. Международный менеджмент [Текст] / С. Э. Пивоваров, Л. С. Тарасевич. – СПб. : Питер, 2008. – 720 с.
8. Рогач, О. І. Міжнародні фінанси [Текст] / О. І. Рогач. – К. : Либідь, 2003. – 784 с.
9. Софіщенко, І. Я. Фінансування зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Текст] / І. Я. Софіщенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 138 с.
10. Хомутенко, В. П. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності [Текст] / В. П. Хомутенко, В. В. Немченко, І. С. Луценко. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 473 с.

Summary

This article covers the essence of bank financing of foreign-economic activity of enterprises and author's classification of its forms and methods that is suggested.

Отримано 14.09.2010

УДК 336.137.7

Д.Г. Аманжаєв, аспірант

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТУРКМЕНИСТАНУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто визначення оптимальних стратегій підвищення конкурентоспроможності національної банківської системи, визначення стратегій формування стійких конкурентних позицій в умовах світової глобалізації фінансового ринку і забезпечення на основі цього ефективного та стабільного функціонування національної банківської системи на прикладі банківської системи Туркменістану.

Ключові слова: банківська система, банківський продукт, банківська послуга, глобалізація економіки, конкурентоспроможність, рейтингова оцінка, фінансова стійкість.

Постановка проблеми. Перехід країн колишнього СРСР до ринкової економіки, що остаточно ще не завершився, вимагає від банківського сектора підвищення їх стійкості та конкурентоспроможності. У світлі глобалізації світових господарсько-економічних процесів банківські сектори різних країн стають все більш інтегрованими у світову банківську

систему та ринок капіталів. Цьому також сприяє прийняття загальних норм банківського регулювання на основі Базельських домовленостей. Глобалізація світової економіки сприяє тому, що банківським системам країн бувшого СРСР доводиться інтенсивно удосконалюватись та підвищувати свою конкурентоспроможність.

Саме тому впровадження в банківську систему Туркменистану сучасних принципів управління з метою підвищення конкурентоспроможності банківського сектора цієї країни є одним з найактуальніших завдань сьогодення. Все це вимагає дослідження широкого кола теоретичних, методологічних, управлінських та організаційних проблем підвищення конкурентоспроможності банківської системи, що враховували б вплив процесів у світовій фінансовій системі.

Розробка теоретичних та прикладних питань підвищення конкурентоспроможності банківської системи Туркменистану в умовах глобалізації забезпечить підвищення стійкості кредитних організацій, зростання її ліквідності, зростання якості послуг, що надаються, економічному прогресу та інноваційному розвитку економіки Туркменистану.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження проблем конкурентоспроможності економіки, зокрема й у банківському секторі, входить у коло інтересів багатьох вітчизняних та закордонних вчених і практиків.

Питання конкурентоспроможності та конкуренції знайшли відображення в роботах таких закордонних авторів, як І. Грюдберг, І. Коул, М.А. Стерн Портер, П. Пребиш, Б.Р. Скотт, А.А. Томпсон, А.Дж.Стрікленд.

Питання, присвячені окремим аспектам підвищення конкурентоспроможності банківської системи, розглянуті в працях таких вітчизняних вчених: В.В. Вітлинського, І.В. Волошко, І. Ігумена, М. Довіяло, Ю.О. Заруби, Л.О. Свистуна, Е.Б. Ширинської, О. Шматова, російських вчених: Ю.В. Агапової, Г.Н. Белоглазової, А.А. Казимагомедової, С.В. Кетової, а також закордонних авторів: Д. Алхадефа, Д.А. Бікера, Д. Брокера, Б. Веленьюса, І. Волтера, В. Джука, Д.П. Маркса, Д. Наїна, В. Огура, А.М. Спенса, С.Л. Хейса.

Праці даних авторів відображають широкий спектр різних напрямків досліджень конкурентоспроможності банківської системи та окремих банків, проте не дають змоги розглядати їх як системну основу дослідження саме конкурентоспроможності банківської системи. Немає єдино визначеного термінологічного апарату з даної тематики.

В економічній літературі є багато визначень та концепцій конкурентоспроможності банківської системи, проте питання оптимізації конкретних параметрів банківської системи в контексті глобалізації

процесів на світовому фінансовому ринку не знайшли достатнього відображення в працях авторів.

Метою статті є визначення оптимальних параметрів банківської системи, визначення оптимальної методики оцінки конкурентоспроможності банківської системи, аналізу фінансового стану банків та управлінської структури, визначення оптимальних стратегій підвищення конкурентоспроможності банківської системи, визначення стратегій формування стійких конкурентних позицій в умовах світової глобалізації фінансового ринку і забезпечення на основі цього ефективного та стабільного функціонування національної банківської системи на прикладі банківської системи Туркменистану.

Виклад основного матеріалу. Проблема конкуренції, насамперед у ринковій економіці, є однією із глобальних проблем економічної теорії. Конкуренція – це економічне змагання між суб’єктами господарської діяльності за можливість одержання максимуму прибутку й зміцнення становища на ринку. Для сучасного Туркменистану найгостріша конкуренція в банківському бізнесі є вже об’єктивною реальністю, що з кожним роком у міру розвитку мережі кредитних установ та інших інститутів постійно зростає. Саме тому перш ніж приступити до розгляду конкурентоспроможності банківських продуктів, доцільно спочатку розглянути більше широке поняття – банківська конкуренція. Перехід банківської системи Туркменистану від одно- до дворівневої і від державної банківської монополії до ринкової конкурентної з особливою гостротою поставив проблему конкуренції в банківській справі на одне з перших місць.

Лише останнім часом у вітчизняній економічній літературі з’явився термін “конкурентоспроможність підприємства”, що є складним для розуміння саме в кількісній оцінці його параметрів. У банківській сфері діяльності він може використовуватись як синонім надійності, привабливості банківських установ, що призводить до звуження його значення.

Саме тому для трансформації значення поняття конкурентоспроможності до умов практичного його застосування в банківській діяльності необхідно виділити такі положення [3, с. 120]:

- по-перше, конкурентоспроможність відображає якісні характеристики відносин між конкурентами, що унеможлиблює безпосередню кількісну оцінку її рівня;
- по-друге, конкурентоспроможність – це складна економічна категорія, яка водночас створює передумови майбутніх фінансово-еконо-

мічних результатів діяльності підприємства і є наслідком минулої конкурентної боротьби.

У сфері фінансового сектора основну роль відіграють [5, с. 87]:

- ринок позичкових капіталів. Банки купують тимчасові права на грошові ресурси у своїх вкладників і в той же час є продавцями при видачі позичок;
- ринок цінних паперів. За дорученням клієнтів і з власної ініціативи банки здійснюють купівлю-продаж цінних паперів, поперемінно відіграючи то роль продавців, то роль покупців;
- ринок валют і дорогоцінних металів. Дії банків на цьому ринку аналогічні їхній роботі на ринку цінних паперів.

Отже, сфера банківської конкуренції велика, а конкурентне середовище різноманітне. Проаналізуємо шляхи розвитку конкурентоспроможності банківської системи на прикладі Туркменистану. Дана країна цікава тим, зважаючи на свою невисоку інтегрованість до світової фінансової системи, що показала незалежність від фінансової світової кризи та високе зростання економіки.

Спираючись на системний підхід до аналізу банківської діяльності, можна запропонувати таку теоретичну модель, в якій структуру аналітичного процесу подано трьома основними етапами (блоками), що різняться глибиною дослідження, рівнем деталізації об'єктів аналізу та аналітичних процедур, змістом і кількістю аналізованих показників, спрямованістю та інструментарієм аналізу (рис. 1) [2, с. 34].

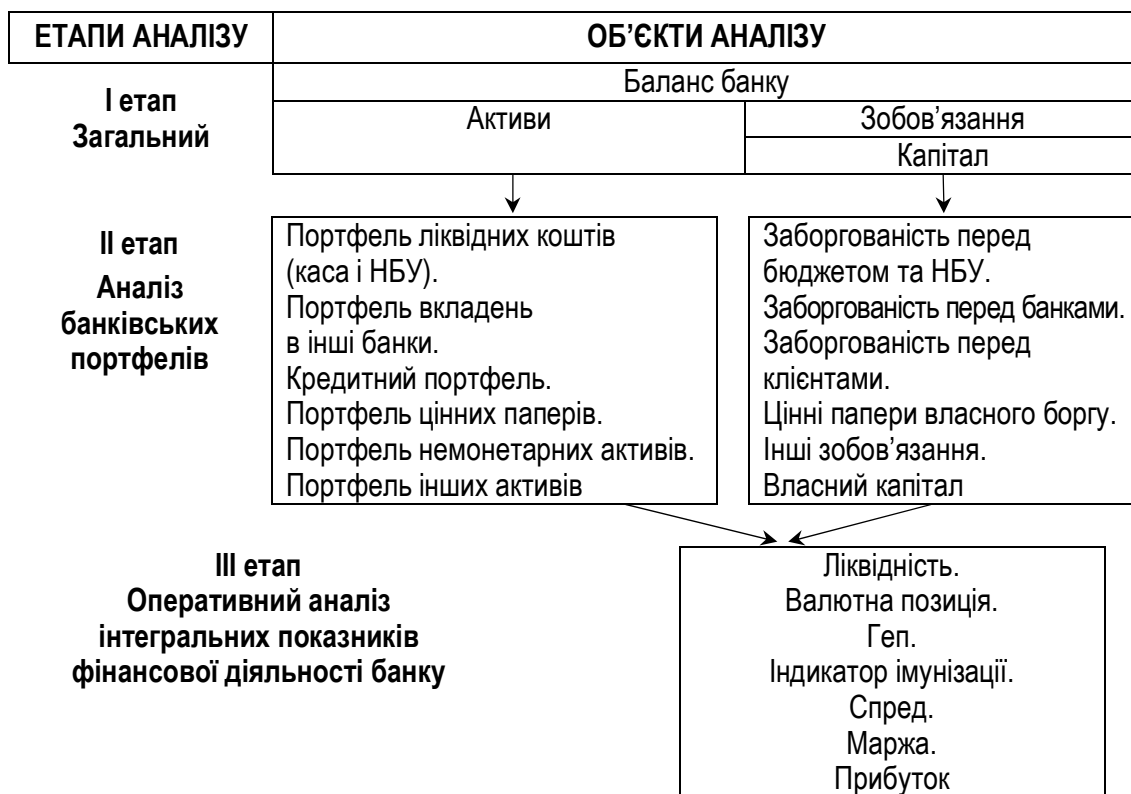

Рис. 1. Структурно-логічна модель поетапного аналізу банківської діяльності

Перший етап передбачає формування методики банківського аналізу в контексті стратегічного управління комерційним банком, на другому етапі банківські портфелі розглядаються як автономні без урахування їхніх взаємозв'язків, на третьому – формується система показників оперативного аналізу фінансових потоків комерційного банку та реалізується інтегрований підхід до управління динамічним балансом банку.

У комплексній методиці банківського аналізу застосовуються всі види економічного аналізу, однак такі з них, як фінансово-економічний, стратегічний, оперативний аналіз мають для управління банком пріоритетне значення [5, с. 126].

На практиці для оцінки даних показників застосовується велика кількість коефіцієнтів. Тому виникає завдання відбору з існуючої безлічі коефіцієнтів тільки тих, які роблять найбільший вплив на фінансову стійкість банку. Вибір коефіцієнтів повинен спиратися не на суб'єктивні думки аналітиків, а на встановлення строгої залежності від цих факторів фінансового стану банків.

Однобічність і обмежене значення кожного з коефіцієнтів свідчать про доцільність використання для оцінки стійкості сукупності таких коефіцієнтів (табл. 1).

Таблиця 1

Система показників, що використовуються при оцінці діяльності комерційних банків

№ пор.	Найменування показника	Алгоритм розрахунку
1	Прибуток на одиницю активів (ROA)	Чистий прибуток / Активи
2	Прибуток на акціонерний капітал (ROE)	Чистий прибуток / Капітал
3	Чиста процентна маржа, %	(Пр. доходи – Пр. витрати) / А · 100 %,
4	Чистий прибуток на одну акцію, грн.	Чистий прибуток / Кількість акцій
5	Коефіцієнт мобілізації запозичень і депозитів	Зобов'язання (залучені кошти) / Пасиви
6	Коефіцієнт використання залучених коштів для формування кредитного портфеля	Кредитно-інвестиційний портфель / Залучені та запозичені кошти
7	Коефіцієнт активності кредитної діяльності	Кредитні вкладення / Загальні активи

8	Коефіцієнт фінансового важеля	Зобов'язання/Капітал
---	-------------------------------	----------------------

Показник прибутковості активів (ROA) застосовується для оцінки ефективності роботи керівництва банку і визначається як відношення чистого прибутку до середньої вартості загальних активів.

Прибутковість капіталу (ROE) показує рівень дохідності вкладених акціонерами коштів і служить орієнтиром для вибору найпривабливішого напрямку інвестування [2, с. 54].

Чиста процентна маржа – співвідношення чистого процентного доходу банку (процентні доходи мінус процентні витрати) до середньої величини чистих активів або підпроцентних активів. Вказує на майстерність керівництва банку у виконанні основної функції банку – фінансового посередництва.

2009 рік приніс нові свідоцтва колосального економічного потенціалу Туркменістану, його успішної інтеграції у світову економічну систему. Ставши на шлях прогресивних реформ, країна зробила потужний ривок уперед, міцно затвердившись у рейтинговому списку держав, що динамічно розвиваються.

За роки незалежності в Туркменістані побудована ефективно працююча дворівнева банківська система, що складається з Центрального банку та системи комерційних банків [6].

Діяльність банків у Туркменістані регулюється законами “Про Центральний банк Туркменістану”, “Про комерційні банки та банківську діяльність”, “Про валютне регулювання” та іншими.

Перший рівень банківської системи Туркменістану представлений Центральним банком. Центральний банк здійснює функції регулювання грошово-кредитної сфери, нагляду та контролю за комерційними банками та їх філіалами.

На другому рівні знаходяться п'ять державних комерційних банків з 120 філіалами, одним комерційним банком, трьома акціонерно-комерційними банками, а також двома банками з участю іноземного капіталу.

З 1 січня 2009 року, відповідно до Указу глави держави “Про проведення деномінації (зміни вартості) національної грошової одиниці Туркменістану”, в країні були уведені в обіг серії банкнот і монет національної валюти – монета нового, деномінованого зразка. Ця подія ознаменувала новий етап у реалізації фінансово-економічної реформи, ініційованої Президентом Гурбангули Бердимухамедовим з метою зміцнення й подальшої модернізації національної економіки.

На даний момент у банківському секторі Туркменістану розробляються відносно нові інструменти кредитування: мікрокредитування приватного сектора, іпотечне кредитування, карткові продукти, інтернет-

банкінг. Іпотечні кредити надаються на строк до 30 років під 1 % річних з пільговим періодом у 5 років, тобто з виплатою в цей строк тільки відсотків за кредитом. До світової фінансової кризи іпотечне кредитування почало інтенсивно поширюватись у сільській місцевості, малих містах, етрапських та велатських центрах [9].

Незважаючи на те, що світова фінансово-економічна криза ще не закінчилася, за 2009 рік обсяг банківських кредитів, виданих різним галузям і населенню, у Туркменистані порівняно з відповідним періодом минулого року збільшився майже на 50 %. У країні триває видача іпотечних та інших пільгових кредитів.

Більш ніж на третину за рахунок кредитних ліній з підтримки малого й середнього підприємництва виріс обсяг коштів, спрямованих на фінансування проектів, пов'язаних з розвитком приватного виробничого сектора економіки. Це, у свою чергу, спричинило створення нових робочих місць.

Обсяг залучених у банки коштів від установ, організацій і населення більш ніж на 60 % перевищив аналогічні показники минулого року. Більш ніж на 27 % збільшився й обсяг валютних надходжень на рахунки міністерств і відомств.

Фахівці Центробанку Туркменистану вивчили досвід банківського сектора Казахстану по переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФО) від системи бухгалтерського обліку, прийнятої в радянську епоху. Туркменистан у цей час теж перебуває в процесі впровадження МСФО в банківський сектор. USAID і Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) здійснюють спільне сприяння банківському сектору Туркменистану в цій роботі.

Даний проект є одним із багатьох заходів, здійснюваних американським народом через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). З 1993 року USAIDом було надано більше 80 млн. доларів США для здійснення програм щодо підтримки економічного розвитку, соціального сектора й суспільних ініціатив у Туркменистані [6].

Вагомим аргументом на користь національної економіки служать високі макроекономічні показники, досягнуті Туркменистаном у 2009 році, стабільне зростання ВВП, обсягів виробництва промислової продукції, зовнішньоторговельного обігу. Безпрецедентні масштаби будівництва, розгорнутого в рамках реалізації "Національної програми по перетворенню соціально-побутових умов населення сіл, селищ, міст етрапів і етрапських центрів на період до 2020 року", проекту створення на узбережжі Каспію Національної туристичної зони "Аваза", галузевих і регіональних програм розвитку.

Конкурентоспроможність національної банківської системи складається з конкурентоспроможності окремих складових банків. Саме тому конкурентоспроможність банківської системи нерозривно пов'язана зі стратегічним плануванням банків. Найважливішим етапом стратегічного управління є процес стратегічного аналізу, який у загальному вигляді полягає у вивченні факторів внутрішнього та зовнішнього середовища банку. Найбільш поширеними серед моделей аналізу є SWOT-аналіз, а також матриці BCG, McKinsey/GE, Arthur D. Little та Shell/DPM.

Стратегічний аналіз являє собою початковий етап стратегічного планування, який полягає у формулюванні цілей банку на планований період і визначенні шляхів їх досягнення. Сукупність стратегічної мети та шляхів її досягнення формує стратегію, яка визначається, виходячи з конкретних комбінацій зовнішніх і внутрішніх факторів (рис. 2).

Рис. 2. Процедура стратегічного управління в банку

Для вибору оптимальної стратегічної альтернативи необхідно оцінювати стратегічні альтернативи розвитку банку, що повинно відбуватися паралельно з формулюванням стратегічних альтернатив, що дозволяє зменшити витрати, пов'язані з аналізом неефективних варіантів стратегії.

Висновки. Отже, на сьогоднішній день для підвищення конкурентоспроможності національної банківської системи необхідно притримуватися таких напрямків реалізації управлінських рішень на рівні конкретного банку, як:

- впровадження повнофункціональної системи управління ризиками;
- розширення мережі структурних підрозділів;

- розвиток роздрібного бізнесу;
- розвиток іпотечного кредитування;
- розвиток сучасних інформаційних технологій та підвищення безпеки даних інформаційних систем;
- розвиток технологій співпраці з клієнтом на основі поєднання стандартизації продуктового ряду з індивідуальним підходом до кожного клієнта.

Список літератури

1. Волошко, І. В. Завдання фінансової стратегії банку [Текст] / І. В. Волошко // Вісник Сумського державного університету. – 2003. – № 5(51). – С. 119–122. – Серія “Економіка”.
2. Дубовик, О. В. Формування конкурентоспроможності банку [Текст] / О. В. Дубовик, А. Я. Кузнецова, Т. Д. Гірченко ; Львівський банківський ін-т. – Л. : ЛБІ НБУ, 2005. – 215 с.
3. Заруба, Ю. О. Конкурентоспроможність комерційного банку [Текст] / Ю. О. Заруба // Фінанси України. – 2001. – № 2. – С. 119–124.
4. Заруба, Ю. О. Фінансовий механізм підвищення конкурентоспроможності банку [Текст] : дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / Заруба Ю. А. ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2003. – 187 арк.
5. Козьменко, С. М. Стратегічний менеджмент банку [Текст] : навч. посібник / С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко. – Суми : Університетська книга, 2003. – 734 с.
6. Офіційний Інтернет-сайт посольства Туркменистану в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.turkmenembassy.ua>.
7. <http://www.banker.com.ua> [Електронний ресурс].
8. <http://www.moody's.com> [Електронний ресурс] // Рейтингове агентство Moody's.
9. <http://www.turkmenbusiness.info/dir/> [Електронний ресурс].

Summary

In article are considered methods of the estimation to competitiveness of the bank system, analysis of the financial condition of the bank and their management structure, determination to optimum strategy of the improvement to competitiveness of the bank system, shaping firm competitive position in condition world globalization financial sector and provision on base this stable and efficient operating the national bank system.

Отримано 31.08.2010

Аманжаєв, Д.Г. Шляхи підвищення конкурентоспроможності банківської системи Туркменистану в контексті розвитку світової економіки [Текст] / Д.Г. Аманжаєв // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. - Суми: УАБС НБУ, 2010. - Вип. 29. - С. 235-244.